

מראי מקומות- בכורות כ"ה

א"כ לכא' הוי דחוי, חדא, משום דמסקנת הגמ' היא דפרה הוי קדשי בדק הבית, ועוד, הא קיי"ל דכל מה שהוא בידו אין בה דין דיחוי. ועוד, אולי יש לצדד דחסרון דשערות שחורות הוי כמום עובר, וקיי"ל דדוקא כשהמום עליו פסול ולא כשעובר (וע' בראשית בכורים דהאריך לבאר למה לפי רש"י לא מהני בשחורות לגמרי, דלכא' הוי כמום עובר, ע"ש), ובזה הרי ריבתה התורה בפירוש דאין בה חסרון של דחיי. וכל זה לגירסת רש"י, אבל תוס' כ' דהגירסא הוא להיפוך, דעיקרן משחיר וראשן מאדים, ונקט ראשן מאדים לרבותא, דאע"ג דכולה אדומה מבחוף, מ"מ טעונה גזירה. והק' הראשית בכורים דלכא' משמע דשחורות לגמרי ג"כ כשר אם גוזזן, אבל בע"ז (כד). מבואר דבכה"ג פסול. ות' דאולי לפי תוס' אזלי' לפי ר"מ דהולכין אחר המראה, והחידוש הוא דמ"מ צריך לגזוז השערות משום שעיקרן שחורות, אף דאינו נראה. וזהו הרבותא, ולא מבעיא היכא דעיקרן אדומות וראשן שחורות, דהתם ודאי צריך לחתוך החלק השחור, שהרי אזלי' בתר מראה. אבל לפי"ז י"ל דאף תוס' מודה דכשהם שחורות לגמרי פסולה.

(ג) גוזז במספרים ואינו חושש- פרש"י, דאינו צריך לחוש משום גזירה בקדשים, אלמא משום דאין מתכוין לשום גזירה אלא לתקן שרי. וכבר העיר תוס' דאי"ז כמו אינו מתכוין דכל התורה, והוא פ"י דאינו חושש היינו דאפי' אם יגזוז שערות אחרות אינו חושש, משום דהוי אינו מתכוין, וע"ש מש"כ ליישב דעת רש"י. וגם תמה בהערות הגרי"ש על רש"י, הא אי"ז דבר שאינו מתכוין, אלא דומה טפי למלאכה שאינה צריכה לגופה, ואי"ז פטור אלא לענין שבת משום מלאכת מחשבת, אבל בכה"ת זה לא מהני כלל. והוא כ' לפרש דעת רש"י ע"פ הירושלמי בפסחים, דמבואר דאף דעבודה אסורה בקדשים, אולם היכא שעובד עבודה בקדשים שהוא לצורך הקדשים עצמם, אי"ז נחשב עבודה ומותר. וא"כ, י"ל דזהו כוונת רש"י כאן, דכיון

(א) וביו"ט היינו טעמא דשרי, דהו"ל עוקר דבר מגדולו כלאחר יד- ע' ברמב"ן בהלכותיו שהביא מש"כ חד מרבוותא דאסור למרוט ביו"ט מפני שהוא דרכו ואסור משום תולש ביו"ט. והרמב"ן כ' דאינו מסתבר, דבשלמא לפי הה"א של הגמ', דמה שהוא אסור לתלוש הוא משום קוצר, דעוקר דבר מגידולו, א"כ י"ל דאסור למרוט העוף קודם שחיטה, שהרי אי"צ לעשות מלאכה זו, שהרי יכול למרוט העוף לאחר שחיטה, ובזה לא יהי' מלאכת קוצר, שהרי לאחר שחיטה שוב אינו עוקר דבר מגידולו. אבל למסקנת הגמ', דהמלאכה הוא מלאכת גוזז, בזה אין חילוק בין מחיים ובין לאחר מיתה, ולכן אין איסור למרוט העוף בחייו, דהא גם לאחר מיתה יהי' צריך לעשותו, ומותר משום שהוא צורך אוכל נפש. וע' בקהלות יעקב בשבת (נ') שהביא דדעת הרמב"ם הוא דתלישת השער נאסר משום קוצר, וכ' דנח' הרמב"ם והרמב"ן בביאור מסקנת הגמ' כאן, דהרמב"ן ס"ל דהגמ' חזר מהא דהי' ס"ל דתלישת שער אסור משום קוצר, ולמסקנא ס"ל דרק עוקר דבר מן הקרקע אסור משום קוצר, אבל תלישת שער נאסר מטעם גוזז, ותלישת שער עוף היינו כלאחר יד, והרמב"ם ס"ל דאף למסקנא האיסור הוא משום קוצר, אלא דתלישת שער בהמה הוא אופן של קוצר כלאחר יד, ולכן מותר ביו"ט, אבל תלישת שער העוף הוא כדרכו, ולכן הוי קוצר כדרכו, ולכן אסור אף למסקנא. וע"ע במהרי"ט אלגאזי (מ' [השני], א'), שהביא מה דאי' בירושלמי בשבת דכל המבדיל דבר מגידולו חייב משום קוצר, ולכא' דלא כמסקנת הגמ' כאן לפי הרמב"ן. ואכן הביא בהמשך דבריו מש"כ הרשב"א בשבת בשם הרמב"ן דלא קיי"ל כדברי הירושלמי, דהבבלי לא ס"ל כן.

(ב) שתי שערות עיקרן מאדים, וכו'- כן גורס רש"י בסוגיין, ע"פ התוספתא, וביאר דב' שערות שכולן שחורות פסולות לגמרי, אבל אם עיקרן מאדים אפשר בתקנה. ואי' בהערות להגרי"ש, דאין להק' דכיון דכל זמן שלא גוזז הרי הוא פסולה להיות פרה אדומה,

(ז) **שער בכור בעל מום שנשר, וכו'- כ' תוס'**
 דמכל הסוגיא דגזית פסולי המוקדשים שרי
 מן התורה. וע' **במנחת אברהם** שהביא מש"כ
בחי' הגריז' על הרמב"ם (עמ' נה). בדעת
 הרמב"ם דס"ל דאיסור גזיה מחיים הוא
 מעיקר הדין, וניתרין רק ע"י השחיטה. וכ'
 המנח"א דצריכין לבאר בדעת הרמב"ם דמה
 דמבואר בסוגיין דהמחלוקת היא בגזירה,
 היינו דוקא לאחר שחיטה, שהשחיטה מתרת
 את האיסור קודש, וגם מתיר הצמר שנשר
 מחיים, ובזה נח' עקביא וחכמים אם יש
 איסור דרבנן או לא. וכ' דכן מבואר בר'
גרשום כאן, דכ' דכי היכי דשחיטה מתרת
 בשר ועור וצמר שעליו, מתרת זה שנשר.
 והוסיף המנח"א דכל זה שייך רק בדעת ר'
 יהודה דס"ל דנח' עקביא וחכמים בבכור
 ששחטו, אבל לר' יוסי דס"ל דנח' בבכור
 שמת, אין שייך לומר דלכ"ע הצמר נאסר
 מחיים, דודאי אין המיתה יכולה להתיר
 הצמר, וע"כ ס"ל לעקביא דהי' מותר הצמר
 מחיים, וי"ל דבהא גופא פליגי, דלפי עקביא
 הי' מותר הצמר מחיים, ולפי רבנן אסור (אף
 מן התורה).

(ח) **אלא, לא בזה התיר ר' יוסי וחכמים אוסרין,**
 וכו'- פרש"י, דדוקא במת פליגי, דאותו צמר
 המחובר אסור, בזה פליגי אם נשר מחיים
 והניח בחלון, אבל בשחט, דהצמר מותר,
 כ"ע מודו דמותר אם נשר. וביאר המים
קדושים, דבנשחטה לא גזרו רבנן, דכיון
 שהצמר שמחובר בה מותר, אי אתי למיגזר
 מה שנשר קודם שחיטה, מחזי כחוכא
 וטלולא, דמה לי הצמר המחובר ומה לי
 הנשר, אבל במת, שהנשאר במחובר אסור,
 גם הנשאר אסור, דגזרו עליה דלמא אתי
 לשהויי.

(ט) **הכא בגזית בכור בעל מום עסקינן, שנתערבו**
בגזי חולין - ומה שאינו בטל בגזי חולין, כ'
הרמב"ם (בכורות ג', י"ג) דאפי' א' באלף לא
 בטיל, שהרי היא דבר חשוב ומקדש בכל
 שהוא.

(י) **שדה שאבד בה קבר, נכנס בתוכה טמא,**
נמצא, וכו'- ע' בשמן רוקח שהביא מש"כ
 הפוסקים (מבי"ט, שב יעקב) להוכיח מכאן

דלצורך דין פרה אדומה צריך לגזוז השערות,
 א"כ מותר, דאינה עבודה בקדשים [ומבואר דס"ל
 דגם בגזיה שייך דין זה (או דס"ל דאיסור גזיה הוא משום לתא
 דעבודה), וגם צריך לחדש לדבריו דדין שהוא עושה עבודה לצורך
 קדשים דמותר דומה לדין אינו מתכוין דכל התורה כולה, ויש לעי'
 בזה].

(ד) **ולחלה ולפקה לחולין, וכו'- ע' בשי למורא**
 דהעיר דלכא' יש עצה אחרת, והיינו לגזוז
 רק שער א', דהא לכא' אין איסור בזה, דכל
 האיסור הוא לגזוז ב' שערות, והא אין הפרה
 פסולה אא"כ יש בה ב' שערות שחורות.
 וע"ש שהאריך להוכיח דגם איסור חתיכת ב'
 שערות אינו אסור אלא מדין חצי שיעור,
 שהרי אינו חייב בגזית קדשים אא"כ גזז
 כמלא רוחב הסיט כפול, וא"כ ממילא איסור
 ב' שערות הוא רק מדין חצי שיעור, וכיון
 שכן, י"ל דגם גזית שער א' אסור מדין חצי
 שיעור.

(ה) **ולחלה ולפקה לחולין, וכו'- הק' הראשית**
בכורים, הא כיון דלא גזרו בה רבנן, שהרי
 מלתא דלא שכיחא היא, א"כ אין כאן שום
 איסור, ולמה לי למפרקה. והוכיח מזה דמה
 דאמרי' דמלתא דלא שכיחא היא, אין
 הביאור דלכן לא גזרו בה כלל איסור גזיה,
 דבלא"ה אין שייך כ"כ לומר מלתא דלא
 שכיחא כאן, שהרי אי"ז גזרה על פרה, גזירה
 הוא על קדשים בכלל, וממילא אף בפרה
 בכלל הגזירה. אלא הפי' הוא, דכיון דפרה
 אינה מצויה כ"כ, ע"כ לא חששו בזה לאיסור
 גזיה, והתירו כאן מפני הצורך, וע"ז שפיר
 הק' דלמה היו צריכין להתירה, הרי יכול הוא
 לפדותה, ולכן שוב לא הוי צורך.

(ו) **לא שנו אלא ביד, אבל בכל אסור- כ' המים**
קדושים, דבשלמא לפי מש"כ תוס' לעיל
 (כד:), דאי אמרי' דתולש לאו היינו גוזז, אפי'
 במתכוין אסור, א"כ א"ש דאמר ר"ל דבכלי
 אסור במתכוין, דביד אינו גוזז ובכלי גוזז.
 אבל לפי מש"כ תוס' בתי' השני דלעולם אינו
 מותר אלא באינו מתכוין, א"כ מה לי ביד ומה
 לי בכלי, הא דבר שאינו מתכוין הוא. ותי'
 דצ"ל דע"י כלי יהי' פסיק רישא, וביד לא הוי
 פסיק רישא, ולכן שפיר אמרי' דביד מותר
 באינו מתכוין ובכלי אסור.

דא' שנטבע בנהר ואח"כ נמצא א', דאמרי' דזה הוא שנאבד, והביא דהנודע ביהודה (מהדו"ק אה"ע, מ') חולק עליהם, וס"ל דמדפליגי רבנן ורשב"ג לגבי אדם הנכנס לשם, ולא פליגי לגבי השדה עצמה, משמע דגם רבי אינו סומך על סברא זו דהאי דאבד הוא שנמצא, אלא במקום חזקת טהרה של האדם, אבל לגבי השדה עצמה, שיש בה חזקת טומאה, שמשעה שאבד בה הקבר הרי היא בחזקת טומאה, לא סמכינן על הסברא דהיינו הך דנמצא (ולכן לגבי אשה שהיא בחזקת אשת איש, לא סמכינן על סברא זו להתירה). אולם הק' ע"ז השמן רוקח מסוגיין, דמכח סברת רבי אמרי' דבעל מום שנתערב בתמימים מותר מטעם זה שנמצא הוא שנאבד, ולא מצרכינן בדיקה, ואף דמוחק העדר שיש בה בעל מום א', מ"מ סמכינן על הסברא דהנמצא הוא הנאבד. וע"ש שהק' דאיך באמת הביא הגמ' ראי' מהא דרבי, דלמא באמת רבי ס"ל כסברת הנו"ב, ויכולין לחלק בכה"ג, ע"ש מש"כ בזה.